

dr Urszula Grzega

Katedra Badań Konsumpcji, Wydział Zarządzania
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Stopień zaspokojenia potrzeb informacyjnych polskich gospodarstw domowych

WPROWADZENIE

Potrzeby informacyjne stanowią istotną grupę potrzeb w hierarchii społecznego gospodarstwa domowego. Stopień ich zaspokojenia ma wpływ na rozwój indywidualny jednostek oraz sposób funkcjonowania całego gospodarstwa domowego. Jest on determinowany splotem wielu różnych uwarunkowań i czynników, których wpływ trudno niejednokrotnie określić i zbadać.

W wyniku pomiaru stopnia zaspokojenia potrzeb, w tym potrzeb informacyjnych uzyskuje się konkretne liczby, które mogą przyjmować postać mierników bądź wskaźników¹. Najogólniej rzecz ujmując mogą one mieć charakter miar obiektywnych oraz subiektywnych. Miary obiektywne badają kwestie niezależne od ich subiektywnego postrzegania. Cel ich pomiaru oparty jest na różnych kryteriach, a same badania wykonywane są przez zewnętrznych obserwatorów. Subiektywne pomiary polegają natomiast na generowaniu własnych opinii formułowanych na podstawie ukrytych kryteriów (czasami nieuświadomionych).

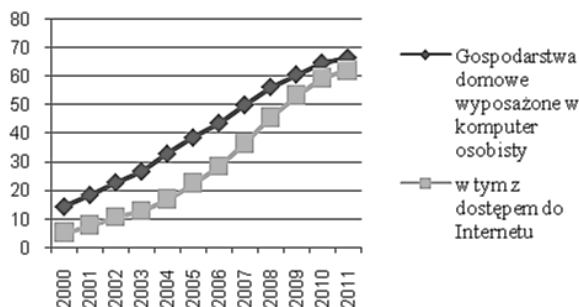
W praktyce badawczej w pierwszej kolejności analizuje się zwykle wtórne źródła informacji i dostępne na ich podstawie wskaźniki. Następnie analizy te wspiera się miarami subiektywnymi pochodzącymi ze źródeł pierwotnych. Mimo że oba typy pomiarów mają różne ograniczenia i wady, to łącznie, znacznie uzupełniają one braki w prowadzonych badaniach i dają względnie pełny obraz badanej rzeczywistości.

W niniejszej pracy podstawowym miernikiem stopnia zaspokojenia potrzeb informacyjnych gospodarstw domowych jest poziom wyposażenia w komputery z dostępem do Internetu, w tym z dostępem szerokopasmowym. Miarę uzupełniającą stanowią natomiast opinie respondentów na temat poziomu zaspokojenia wyżej wspomnianych potrzeb.

¹ Mierniki pełnią bezpośrednią funkcję informującą konkretnie o tym, do czego się odnoszą. Wskaźniki natomiast pełnią funkcję pośrednią, wiążą badany problem z szerszym tłem. Umożliwiają ocenę różnych aspektów badanego problemu oraz monitorowanie trendów w różnych przekrojach czasowych i przestrzennych. Mimo różnic tych pojęć obydwie kategorie wykorzystywane są do oceny stopnia zaspokojenia potrzeb, dlatego też w prezentowanej pracy będą używane zamiennie. Stosowane będzie także wspólne określenie – miara.

**POZIOM WYPOSAŻENIA GOSPODARSTW DOMOWYCH
W KOMPUTERY OSOBISTE I ICH DOSTĘP DO INTERNETU
WEDŁUG GRUP SPOŁECZNO-EKONOMICZNYCH**

W latach 2000–2011 nastąpił znaczny postęp w wyposażeniu gospodarstw domowych w komputery osobiste, w tym z dostępem do Internetu (rys. 1). W 2000 r. zaledwie 14,3% gospodarstw domowych w Polsce posiadało komputer osobisty, z tego 5% miało dostęp do Internetu. W 2011 r. 2/3 (tj. 66,1%) polskich gospodarstw domowych posiadało w swoim domu komputer i niewiele mniej (62,3%) miało dostęp do Internetu, z tego zdecydowana większość (ponad 80%) miała dostęp do Internetu szerokopasmowego².

Rys. 1. Gospodarstwa domowe wyposażone w komputer osobisty, w tym z dostępem do Internetu w % danej grupy gospodarstw domowych

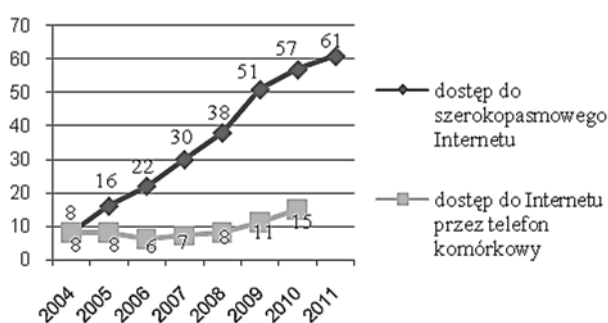
Źródło: opracowanie własne na podstawie Mały Rocznik Statystyczny 2003, GUS Warszawa 2003, s. 199; 2004, s. 187; 2006, s. 196; 2007, s. 200; 2008, s. 198; 2009, s. 195; 2010, s. 202; 2011, s. 203; 2012, s. 206.

Wskaźnik dostępu gospodarstw domowych do Internetu szerokopasmowego prezentuje odsetek gospodarstw domowych z przynajmniej jedną osobą w wieku 16–74 lata, posiadających internetowe łącze szerokopasmowe w technologii DSL lub inne łącza szerokopasmowe: stacjonarne przewodowe (telewizja kablowa, sieć LAN, łącza światłowodowe), stacjonarne bezprzewodowe (radiowe lub satelitarne) oraz mobilne (UMTS, HSDPA). Mierzy on poziom dostępności lub inaczej rozpowszechnienia szerokopasmowego Internetu³. Wyraża otwartość i uczestnictwo gospodarstw domowych w różnych aspektach życia społecznego i codziennego – nauce, pracy, dostępie do informacji i wiedzy. Niskie wartości wskaźnika świadczą pośrednio o wykluczeniu społecznym (co najmniej wykluczeniu cyfrowym) gospodarstw niekorzystających z Internetu.

² *Spółeczeństwo informacyjne w liczbach*, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Departament Społeczeństwa Informacyjnego, Warszawa 2012, s. 20.

³ *Wskaźniki zrównoważonego rozwoju Polski*, GUS i US w Katowicach, Katowice 2011, s. 173.

Z danych na rysunku 2 wynika, że z roku na rok wzrasta rozpowszechnienie szerokopasmowego dostępu do Internetu. Wzrasta także dostęp do Internetu przez telefon komórkowy. Od momentu wejścia Polski do Unii Europejskiej odsetek gospodarstw domowych z dostępem do Internetu szerokopasmowego wzrósł niemal ośmiokrotnie. Dwukrotnie wzrósł zaś odsetek gospodarstw z dostępem do Internetu przez telefon komórkowy. Największe tempo wzrostu w zakresie dostępu szerokopasmowego odnotowano pomiędzy 2008 a 2009 r. Dodać należy jednocześnie, iż aktualny poziom wyposażenia gospodarstw domowych w komputery osobiste, dostęp do Internetu i łącza szerokopasmowego nie odbiega znacząco od średniego poziomu Unii Europejskiej. W 2011 r. średnia unijna w zakresie dostępu do Internetu wynosiła 73%, a dostęp do łącza szerokopasmowego miało 68% gospodarstw⁴.

Rys. 2. Gospodarstwa domowe z dostępem do szerokopasmowego Internetu i z dostępem do Internetu przez telefon komórkowy w %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat; http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=isoc_ci_in_h&lang=en; 14.09.2012 r.

Analiza wyposażenia polskich gospodarstw domowych w komputery osobiste wskazuje na to, że przeciętna polska rodzina jest stosunkowo dobrze wyposażona w sprzęt oraz dostęp do Internetu. Różnice w poziomie wyposażenia uwidaczniają się dopiero w przekroju grup społeczno-ekonomicznych gospodarstw (patrz tabela 1).

Przynależność do określonej grupy społeczno-ekonomicznej ludności, o czym przesądza przeważające źródło utrzymania gospodarstw, okazała się czynnikiem stosunkowo silnie różnicującym poziom wyposażenia gospodarstw w komputery osobiste oraz ich dostęp do sieci. Możliwości nabywania i użytkowania przez dane gospodarstwa domowe odpowiedniego ilościowo, jak i jakościowo sprzętu informatycznego wynikają często z ich siły nabywczej, wyznaczanej przez dochód. Oznacza to, że dochód gospodarstwa jest jednym

⁴ http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=isoc_bde15b_h&lang=en (dostęp 14.09.2012).

z istotnych wyznaczników stopnia zaspokojenia potrzeb informacyjnych polskich gospodarstw domowych.

W latach 2000–2011 najlepiej wyposażone pod względem ilościowym były gospodarstwa osób pracujących na własny rachunek. Posiadały one najwyższą (w % danej grupy gospodarstw) liczbę komputerów osobistych, w tym z dostępem do Internetu. W 2011 r. 93,5% posiadało w swym domu lub mieszkaniu komputer, z czego 90% miało dostęp do Internetu. Dodać należy, że w 2000 r. odsetki te wynosiły odpowiednio 36% i 16,5%.

Tabela 1. Wyposażenie gospodarstw domowych w komputer osobisty, w tym z dostępem do Internetu w latach 2000–2011 według grup społeczno-ekonomicznych, w % danej grupy gospodarstw domowych

Grupa Rok	Pracownicze		Rolnicze		Pracujących na własny rachunek		Emerytów i rencistów	
	Komputer	Internet	Komputer	Internet	Komputer	Internet	Komputer	Internet
2000	23,5	8,3	5,5	0,8	36,3	16,5	3,6	1,1
2001	28,8	11,7	8,8	2,8	44,1	23,6	5,5	2,1
2002	36,1	16,9	12,4	4,6	51,2	29,1	7,5	3,2
2003	43,6	21,7	16,6	4,7	56,2	34,2	9,4	4,0
2004	49,6	25,8	26,6	7,4	64,9	41,5	12,0	5,8
2005	57,0	33,7	35,6	11,4	70,6	51,0	15,1	8,4
2006	62,8	41,7	42,6	15,2	73,6	57,7	17,3	10,4
2007	69,4	51,2	52,8	25,9	81,2	70,4	20,5	14,4
2008	76,0	62,5	62,6	38,9	85,9	76,5	23,7	18,1
2009	81,1	72,0	68,6	50,5	89,8	84,6	26,7	22,6
2010	85,3	79,0	74,2	61,9	92,5	89,3	29,8	26,6
2011	87,1	82,3	74,8	65,4	93,5	90,3	32,2	29,0

Źródło: Mały Rocznik Statystyczny 2003, GUS Warszawa 2003, s. 199; 2004, s. 187; 2006, s. 196; 2007, s. 200; 2008, s. 198; 2009, s. 195; 2010, s. 202; 2011, s. 203; 2012, s. 206.

Stosunkowo wysoki poziom wyposażenia cechował również gospodarstwa pracownicze. W 2011 r. ponad 87% tych gospodarstw posiadało komputer osobisty, z czego ponad 82% miało dostęp do sieci Internet. W 2000 r. odsetki te wynosiły odpowiednio 23,5% i 8%.

W analizowanym okresie najniższy poziom wyposażenia w komputery występował w grupie gospodarstw emerytów i rencistów. W 2011 r. niespełna 1/3 z nich posiadała komputer, z czego niecałe 30% miało dostęp do Internetu. Dla porównania w 2000 r. niespełna 4% gospodarstw posiadało w swym domu komputer, z czego tylko jedno miało dostęp do Internetu.

Dodać jednak należy, że w przypadku dóbr mających częściowo charakter edukacyjny oraz rekreacyjny, takich jak np. komputer, niski poziom ich wyposażenia w przypadku tych gospodarstw wynikał często z braku potrzeby posiadania konkretnego dobra.

Jeśli zaś chodzi o gospodarstwa rolników, to cechowały się one największym spośród omawianych grup postępem w liczbie posiadanych komputerów osobistych i dostępu do Internetu. Odsetek gospodarstw rolniczych wyposażonych w komputer wzrósł ponad trzynastokrotnie i ukształtował się w 2011 r. na poziomie 75%, a odsetek gospodarstw posiadających dostęp do Internetu wzrósł ponad osiemdziesięciokrotnie (z 0,8% w 2000 r. do 65,4% w 2011 r.). Analiza wyposażenia gospodarstw domowych w komputery z dostępem do Internetu w przekroju typów społeczno-ekonomicznych gospodarstw wskazuje, że największa różnica, wynosząca ponad 60 pkt proc. w 2011 r., dotyczyła gospodarstw pracujących na własny rachunek oraz emerytów i rencistów. Najmniejsza dysproporcja wystąpiła natomiast pomiędzy gospodarstwami pracowniczymi i pracującymi na własny rachunek. Wyniosła ona 8 pkt proc. w 2011 r.⁵

WYPOSAŻENIE GOSPODARSTW DOMOWYCH W KOMPUTERY Z DOSTĘPEM DO INTERNETU WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA

Wyposażenie gospodarstw domowych w komputery z dostępem do Internetu było zróżnicowane także w zależności od miejsca zamieszkania podmiotów. Gospodarstwa domowe w miastach miały znacznie większy dostęp do Internetu w porównaniu z gospodarstwami na wsi. Spośród gospodarstw miejskich najlepiej wyposażone były te w dużych aglomeracjach miejskich pow. 500 tys. osób. Generalnie zaś im mniejsza miejscowość, tym niższy odsetek gospodarstw z dostępem do Internetu (patrz tabela 2).

Jeśli chodzi zaś o wyposażenie gospodarstw domowych w komputery z dostępem do Internetu według regionów Polski, to od kilku lat utrzymuje się tutaj spore zróżnicowanie⁶. W 2010 r. wynosiło ono 10 pkt proc. i występowało pomiędzy wschodnim i południowym regionem Polski (rys. 3). W przypadku szerokopasmowego dostępu do Internetu różnica pomiędzy regionem najlepiej i najgorzej wyposażonym w łącze szerokopasmowe nie była już tak znacząca. Wyniosła ona 5 pkt proc. i dotyczyła regionu południowego i południowo-zachodniego Polski.

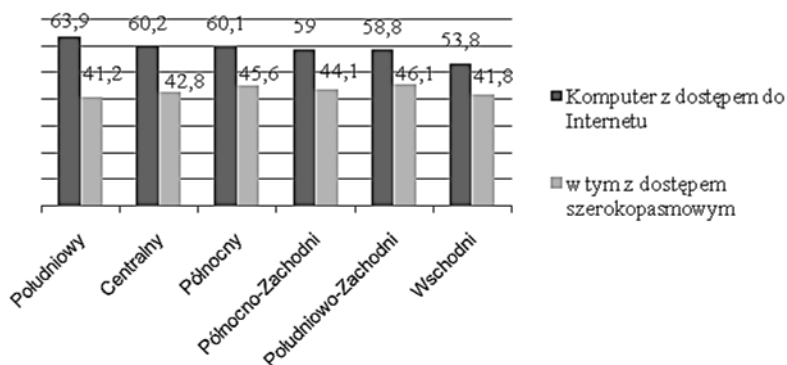
⁵ Jak już wcześniej wspomniano, zróżnicowanie wyposażenia gospodarstw domowych w komputery osobiste oraz dostęp do Internetu, w tym dostęp szerokopasmowy w dużym stopniu zależy od sytuacji dochodowej gospodarstwa domowego. Gospodarstwa najbogatsze (z V grupy kwintylowej) były znacznie lepiej wyposażone niż gospodarstwa najuboższe (z I grupy kwintylowej). W 2011 r. różnica w zakresie wyposażenia gospodarstw w komputer z dostępem do Internetu – wśród gospodarstw najbogatszych i najbiedniejszych wyniosła – 14,1 pkt proc. Jeśli chodzi o komputer z szerokopasmowym dostępem do Internetu różnica wyniosła 16,2 pkt proc. Szerzej: *Sytuacja gospodarstw domowych w 2011 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych*, GUS, Warszawa 2012, s. 12.

⁶ Dane dostępne na ten temat obejmują lata 2008–2010.

Tabela 2. Gospodarstwa domowe z dostępem do Internetu według klasy miejscowości w 2010 r. w % danej grupy gospodarstw domowych

Wyszczególnienie	Razem	Miasto					Wieś
		poniżej 20 tys.	20–99 tys.	100–199 tys.	200–499 tys.	500 tys. i więcej	
Komputer z dostępem do Internetu	64,1	58,5	62,3	64,5	65,6	70,5	50,2
w tym z dostępem szerokopasmowym	47,9	40,1	44,3	49,6	49,6	57,7	33,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych *Budżety gospodarstw domowych w 2010 r.*, GUS, Warszawa 2011, s. 220.

Rys. 3. Gospodarstwa domowe z dostępem do Internetu według regionów Polski w 2010 r. w % danej grupy gospodarstw domowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych *Budżety gospodarstw...*, s. 222.

Dość duże różnice w dostępie gospodarstw domowych do Internetu występowały pomiędzy poszczególnymi województwami w Polsce. W zakresie wyposażenia w komputer z dostępem do Internetu liderami w 2011 r. były województwa: pomorskie, mazowieckie, śląskie, wielkopolskie i małopolskie, w Internet szerokopasmowy – opolskie, podkarpackie, kujawsko-pomorskie i dolnośląskie. W tych czterech wymienionych województwach odsetek gospodarstw z dostępem do Internetu jest zbliżony do odsetka gospodarstw z dostępem szerokopasmowym (tabela 3).

Ogólnie zaś w 2011 r. największą dynamiką wzrostu wyposażenia gospodarstw domowych w komputer z dostępem do Internetu charakteryzowały się województwa: opolskie (106,1%) i pomorskie (105,1%), podczas gdy ogółem dla kraju wskaźnik ten wyniósł 102,7% w stosunku do 2010 r. Natomiast

w komputer z dostępem do Internetu szerokopasmowego województwa dolnośląskie (112,8%) i opolskie (110,4%), podczas gdy dynamika dla kraju wyniosła 104,9%⁷.

Tabela 3. Gospodarstwa domowe z dostępem do Internetu według województw w 2011 r. w %

Województwo	Dostęp do Internetu	w tym szerokopasmowy	Województwo	Dostęp do Internetu	w tym szerokopasmowy
dolnośląskie	60,9	57,0	podkarpackie	62,2	59,8
kujawsko-pomorskie	59,5	59,4	podlaskie	57,5	46,5
lubelskie	55,4	43,3	pomorskie	69,4	43,0
lubuskie	59,9	41,4	śląskie	65,2	45,7
łódzkie	54,9	36,4	świętokrzyskie	52,5	29,9
małopolskie	64,2	41,8	warmińsko-mazurskie	58,1	49,5
mazowieckie	67,5	54,1	wielkopolskie	64,3	52,8
opolskie	63,4	62,2	zachodniopomorskie	61,0	39,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Sytuacja gospodarstw domowych...*, s. 16.

WYPOSAŻENIE ŚLĄSKICH GOSPODARSTW DOMOWYCH W KOMPUTERY Z DOSTĘPEM DO INTERNETU – NA PODSTAWIE BADAŃ BEZPOŚREDNICH

Celem przeprowadzonych badań bezpośrednich było poznanie oraz ocena stopnia zaspokojenia potrzeb konsumpcyjnych śląskich gospodarstw domowych. Badania przeprowadzono w Katedrze Badań Konsumpcji Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach w 2010 r. na śląskiej populacji 500 gospodarstw domowych.

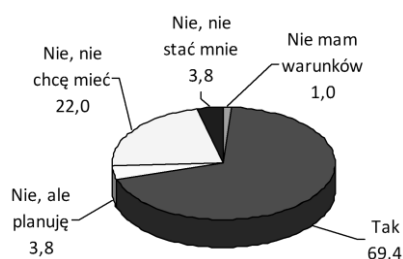
W badaniach stopnia zaspokojenia potrzeb ludności A. Luszniwicz wyróżnił siedem podstawowych rodzajów potrzeb: wyżywienie, osłonę, czyli mieszkanie i odzież, ochronę zdrowia, wykształcenie, rekreację, zabezpieczenie społeczne oraz zagospodarowanie materialne⁸. Potrzeby informacyjne gospodarstw domowych wiążą się z każdą z wymienionych grup potrzeb, jednak najbardziej mieszczą się one w sferze potrzeb edukacyjnych, rekreacyjnych i zagospodarowania materialnego.

Jednym z celów badania było zatem poznanie opinii przedstawicieli gospodarstw domowych na temat stanu wyposażenia ich rodzin w sprzęt umożliwiający zaspokajanie potrzeb informacyjnych ich podmiotów.

⁷ *Sytuacja gospodarstw domowych w 2011 r...*, s. 15.

⁸ A. Luszniwicz, *Statystyka społeczna*, PWE, Warszawa 1982, s. 13.

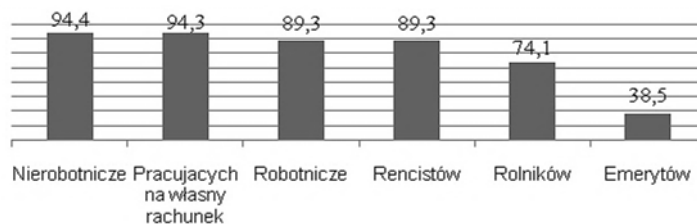
Jak wynika z badań, siedem gospodarstw na dziesięć posiada w swym domu lub mieszkaniu komputer z dostępem do Internetu. Spośród gospodarstw, które go nie posiadają 4% badanych zadeklarowało, że planują zakup. Co piąty badany uznał natomiast, że nie chce mieć komputera – nie ma takiej potrzeby. Niespełna 4% uznało natomiast, że jego gospodarstwa nie stać na zakup, a 1%, że z innych powodów niż finansowe nie ma możliwości posiadania takiego dobra (rys. 4). Brak niektórych dóbr trwałego użytku w gospodarstwach domowych nie wynika tylko i wyłącznie z braku potrzeby ich posiadania czy braku możliwości finansowych, lecz jest on także wynikiem braku odpowiednich warunków do ich posiadania (np. odpowiedniego pomieszczenia).

Rys. 4. Wyposażenie śląskich gospodarstw domowych w komputer z dostępem do Internetu w %

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań bezpośrednich.

Z badań wynika, że przeciętnie najslabiej wyposażone w komputery z dostępem do Internetu były gospodarstwa emerytów, a w drugiej kolejności – gospodarstwa rolników. Najlepiej wyposażone były natomiast gospodarstwa pracujących na własny rachunek oraz gospodarstwa pracownicze nierobotnicze (patrz rys. 5).

Rys. 5. Wyposażenie śląskich gospodarstw domowych w komputer z dostępem do Internetu według grupy społeczno-ekonomicznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań bezpośrednich.

Różnice pomiędzy grupami gospodarstw domowych dotyczące przyczyn braku konkretnych dóbr są różnorodne, aczkolwiek niezbyt duże. Największe z nich obserwuje się pomiędzy gospodarstwami pracującymi na własny rachunek

nek a gospodarstwami rencistów. Pracujący na własny rachunek najczęściej spośród wszystkich gospodarstw deklarują odpowiedź „nie chcę mieć, nie potrzebuję”, natomiast reprezentanci gospodarstw rencistów udzielają w tym przypadku odpowiedzi „nie stać mnie”. Ogólnie zaś uznać należy, że śląskie gospodarstwa domowe cechuje stosunkowo wysoki stopień nasycenia komputerami osobistymi z dostępem do Internetu.

Tabela 4. Wyposażenie śląskich gospodarstw domowych w komputery z dostępem do Internetu a cechy metryczkowe respondentów w %

Wyszczególnienie		Tak	Nie, ale planuję	Nie, nie chcę	Nie, nie stać mnie	Nie mam warunków
Ocena sytuacji dochodowej	zła i bardzo zła	16,2	5,4	70,3	8,1	0,0
	przeciętna	56,7	5,4	30,0	6,9	1,0
	dobra	87,1	2,8	8,8	0,5	0,9
	bardzo dobra	87,8	0,0	9,8	0,0	2,4
Wykształcenie głowy rodziny	podstawowe	7,5	5,0	8,0	0,0	7,5
	zawodowe	52,9	6,5	33,3	6,5	0,7
	średnie	79,4	2,4	13,5	4,1	0,6
	wyższe	94,1	2,2	2,9	0,7	0,0
Wielkość gospodarstwa domowego	1-os.	35,1	3,5	52,6	5,3	3,5
	2-os.	40,2	3,8	50,8	5,3	3,5
	3-os.	86,9	1,6	6,6	4,1	0,8
	4-os.	90,6	6,3	0,8	2,4	0,0
	5-os.	89,7	3,4	3,4	1,7	1,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań bezpośrednich.

Z przeprowadzonej analizy dodatkowo wynika, że oceny dotyczące stopnia wyposażenia gospodarstw w komputer z dostępem do Internetu są istotnie powiązane z poszczególnymi cechami respondentów. Najsilniejsze istotnie statystycznie zależności występują pomiędzy poziomem wyposażenia w wyżej wspomniane dobro a sytuacją dochodową rodzin, a następnie poziomem wykształcenia głowy rodziny. Zasadniczo w miarę poprawy sytuacji dochodowej gospodarstw oraz wzrostu poziomu wykształcenia głów rodzin poprawiają się oceny stopnia zaspokojenia potrzeb informacyjnych gospodarstw. Dodać należy, że również wielkość gospodarstwa domowego była w istotny statystycznie sposób powiązana z poziomem wyposażenia gospodarstw w komputery z dostępem do Internetu (patrz tabela 4).

PODSUMOWANIE

W społeczeństwie informacyjnym dostęp do informacji i umiejętność ich wykorzystania jest ważna w przypadku każdego podmiotu rynkowego, w tym także w przypadku gospodarstwa domowego, w którym to zaczyna się i kończy

większość zjawisk i procesów gospodarczych. Dostęp do informacji uzyskany dzięki możliwości podłączenia się do Internetu stanowi jeden z elementów rozwoju rodzin. To dzięki niemu właśnie zaspokajają się w gospodarstwie potrzeby z innych grup, zwłaszcza potrzeby edukacyjne, kulturalne, bezpieczeństwa i potrzeby z zakresu zagospodarowania materialnego. Zaspokojenie potrzeb informacyjnych następuje poprzez wchodzenie w kontakt z innymi ludźmi lub materialnymi nośnikami treści informacyjnych poprzez korzystanie z TV, radia czy Internetu.

Urynkowanie polskiej gospodarki, jak też intensywny rozwój nowoczesnych technik i technologii oraz specyfika poszczególnych rynków w Polsce (ryunku pracy oraz rynku dóbr i usług konsumpcyjnych) sprawiły, że zasoby informacyjne z roku na rok nabierały priorytetowego znaczenia. Powiązanie potrzeb informacyjnych z rozwojem gospodarki rynkowej stało się wręcz oczywiste. Z dostępem do informacji wiązały się: wzrost poziomu edukacji, szanse znalezienia pracy, nowe możliwości organizacji życia domowego, w tym usprawnienia w zarządzaniu finansami gospodarstw, planowaniu czasu wolnego, organizacji zakupów i konsumpcji. Dostępność nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych sprzyjała ponadto obcowaniu z kulturą i podnosiła ogólny komfort życia członków gospodarstw domowych. Aktualny poziom zaspokojenia potrzeb informacyjnych polskich gospodarstw domowych jest też z pewnością efektem nowych zachowań i zmian w mentalności gospodarstw wynikających z ich otwarcia na świat i przyswajania wzorców konsumpcji realizowanych w krajach wyżej rozwiniętych. Podkreślić należy, że w dobie rosnącej dostępności nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT) w społeczeństwie ich zaspokojenie stawało się coraz łatwiejsze. Z drugiej jednak strony potrzeby informacyjne niejednokrotnie ograniczane były dochodami polskich podmiotów konsumpcji. Różny jest zatem stopień zaspokojenia omawianych potrzeb w zależności od typu społeczno-ekonomicznego gospodarstwa, jego wielkości, poziomu wykształcenia głowy rodziny oraz miejsca zamieszkania. Generalnie jednak nastąpiła widoczna poprawa wyposażenia gospodarstw domowych w nowoczesne dobra trwałego użytku, takie jak np. komputery osobiste. Poprawa stanu wyposażenia w sprzęt informatyczny i dostęp do Internetu jest zjawiskiem pozytywnym i jednocześnie wyrazem coraz lepszego zaspokojenia potrzeb konsumpcyjnych polskich gospodarstw domowych, zwłaszcza potrzeb z zakresu zagospodarowania materialnego.

Potwierdzeniem pozytywnych zmian, jakie miały miejsce w poziomie wyposażenia Polaków w komputery z dostępem do Internetu są także wyniki badań CBOS przeprowadzonych w czerwcu 2012 r. Z badań tych wynika, że w ciągu ubiegłej dekady można było obserwować bardzo dynamiczny wzrost popularności Internetu w Polsce. Ponad połowa Polaków (56%) korzysta z niego regularnie (przynajmniej raz w tygodniu). Oprócz czynników omówionych wcześniej, na korzystanie z Internetu wpływa także wiek internauty (nie jest to jednak

zmienna charakteryzująca gospodarstwo domowe, lecz indywidualnego konsumenta). Ogólnie, im starsi badani, tym mniej wśród nich użytkowników sieci Internet. Z publikowanych danych CBOS wynika także, że z Internetu korzystają niemal wszyscy dorośli legitymujący się wyższym wykształceniem, a co za tym idzie, są to zwykle przedstawiciele gospodarstw pracowniczych zatrudnionych na stanowiskach nierobotniczych i pracujących na własny rachunek. Zdecydowanie rzadziej z Internetu korzystają natomiast pracownicy fizyczni i rolnicy. Z danych wynika także, że od dwóch lat obserwowany jest w Polsce wyraźny wzrost popularności połączeń bezprzewodowych. Prawie 2/3 użytkowników sieci korzysta z urządzeń mobilnych. Z roku na rok coraz popularniejsze stają się zakupy przez Internet, bankowość elektroniczna, pobieranie darmowych programów, muzyki i filmów oraz korzystanie z różnego typu członkostwa w serwisach społecznościowych, czytanie prasy online, blogów, używanie komunikatorów tekstowych, forów, radia, gier online i innych. Ogólnie zaś stosunek Polaków do nowych technologii jest na ogół entuzjastyczny. Ponad połowa badanych (53%) uważa, że dzięki Internetowi świat staje się lepszy. 13% jest odmiennego zdania. Osoby, które nie korzystają z sieci znacznie częściej wskazują negatywne strony nowych technologii. W obszarze wykluczenia cyfrowego znajdują się głównie ludzie starsi i posiadający niższe wykształcenie⁹.

LITERATURA

Budżety gospodarstw domowych w 2010 r., GUS, Warszawa 2011.

Feliksiak M., *Korzystanie z Internetu*, CBOS, Warszawa 2012.

Luszniewicz A., *Statystyka społeczna*, PWE, Warszawa 1982.

Mały Rocznik Statystyczny 2003–2004, 2006–2012, GUS Warszawa 2003–2004, 2006–2012.

Spółeczeństwo informacyjne w liczbach, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Departament Społeczeństwa Informacyjnego, Warszawa 2012.

Sytuacja gospodarstw domowych w 2011 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych, GUS, Warszawa 2012.

Wskaźniki zrównoważonego rozwoju Polski, GUS i US w Katowicach, Katowice 2011.

źródło internetowe: epp.eurostat.ec.europa.eu.

Streszczenie

Potrzeby informacyjne stanowią istotną grupę potrzeb w hierarchii współczesnego gospodarstwa domowego. Stopień ich zaspokojenia ma wpływ na rozwój indywidualny jednostek oraz sposób funkcjonowania całego gospodarstwa domowego. Urynkowienie polskiej gospodarki, jak też intensywny rozwój nowoczesnych technik i technologii oraz specyfika poszczególnych rynków w Polsce sprawiły, że zasoby informacyjne z roku na rok nabierały priorytetowego znaczenia.

⁹ M. Feliksiak, *Korzystanie z Internetu*, CBOS, Warszawa 2012, s. 2–16.

Z jednej strony rozwój nowoczesnych technologii oraz nowe zachowania i zmiany w mentalności gospodarstw (wynikające z ich otwarcia na świat i przyswajania wzorców konsumpcji realizowanych w krajach wyżej rozwiniętych), z drugiej zaś ograniczenia po stronie dochodowej istotnie wpływały na stopień zaspokojenia potrzeb informacyjnych polskich gospodarstw domowych. Generalnie zaś na podstawie przeprowadzonej analizy uznać należy, że nastąpiła widoczna poprawa w zakresie stopnia zaspokojenia potrzeb informacyjnych polskich gospodarstw domowych. Świadczą o tym m.in. poprawa stanu wyposażenia gospodarstw w sprzęt informatyczny oraz rosnący dostęp do Internetu. Dodać jednak należy, że poziom zaspokojenia omawianej grupy potrzeb jest silnie zróżnicowany przestrzennie i zależy także od takich czynników jak: typ społeczno-ekonomiczny gospodarstwa, jego wielkość oraz poziom wykształcenia głowy rodziny.

The degree of satisfaction of the IT needs in Polish households

Summary

IT needs make an important group of needs in the hierarchy of a contemporary household. The degree of their satisfaction affects the development of an individual and the way of living of the whole household. Marketization of the Polish economy as well as the intensive development of modern techniques and technologies together with the specific nature of individual Polish markets have given the priority meaning to the IT resources.

The degree of satisfaction of the IT needs in Polish households has been influenced by, on one hand, the development of modern technologies, new patterns of behaviour and changes in mentality of households (resulting from their openness to the world and adopting the consuming models present in more developed countries) and on the other hand, the limits of income. Generally, based on the analysis, it is vital to admit that there has been a great improvement in the degree of satisfaction of the IT resources in Polish households. The growing access to the Internet and the improvement of the level of the IT equipment are among a few to support the conclusion. However, it must be stressed that the level of satisfaction of the IT needs is strongly diversified due to the territory and is also conditioned by such factors as the socio – economic characteristics of the household, its size and education of the breadwinner.